

Asya Studies

Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar
DOI: 10.31455/asya.462858 / Number: 5, p. 57-66, Autumn 2018

OSMANLI DÖNEMİ TÜRK MÜZİĞİNİN WOLFGANG AMADEUS MOZART'IN ESERLERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF TURKISH MUSIC IN THE OTTOMAN PERIOD ON
THE WORKS OF WOLFGANG AMADEUS MOZART

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
22.09.2018

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
29.09.2018

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.09.2018

**Asya'dan
Avrupa'ya
Uluslararası
Sosyal Bilimler
Dergisi**

Dr. Öğr. Üyesi Tutu Aydınöğlü
İstanbul Üniversitesi Devlet
Konservatuarı Müzik Bölümü
Piyano Anasanat Dalı
tutuleyla@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-4211-6584>

Öz

Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa devletleri yüzyıllar boyunca politika, siyasi ve birçok konuda birbirlerinden etkilendiği gibi sanat alanında da fikir alışverişi yapmışlardır. Osmanlı sanatının gelişim sürecinde batılılaşma yolunda önemli adımlar sağlarken, Batı'nın da özellikle Osmanlı dönemi Türk müziğinin ritim anlayışından etkilendikleri bilinmektedir. Viyana klasikleri olarak bilinen ve çocuk yaştan beri çok önemli eserler besteleyen Mozart, Osmanlı dönemi Türk müziğinden oldukça etkilenmiş bir bestecidir. Bugün neredeyse tüm dünyanın bildiği 'Türk Marşı' Mozart'ın Osmanlı dönemi Türk müziğine ilgisinin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Bu araştırmanın amacı, W. A. Mozart'ın eserlerinde kullanmış olduğu Türk izlerini belirlemek, hangi alanda ve ne kadar etkilendiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Mozart'ın eserleri içerisinde Türk müziği etkilerini görebilmek için içerik ve müzikal yönlerden incelenmiştir. Bu araştırma betimsel bir araştırma olup, durum tespiti yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden doküman analizi yöntemi kullanılmış olup konu ile ilgili kaynaklar taranmıştır. Kaynak tarama ve eser analizleri sonucunda Mozart'ın beş eserinde Türk müziği etkilerinin görüldüğü tespit edilmiştir. Saraydan Kız Kaçırma operasında yoğunlukla mehter takımına benzer ritimler kullanan Mozart, Alla Turca adı altında bilinen La majör Piyano Sonatı'nın son bölümünde ise Türk izlerini zirveye ulaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Zaide operasında ise her ne kadar mehter müziğine benzer ritimleri kullanmış olsa da özellikle konu olarak Osmanlı haremını ele alması, Mozart'ın Osmanlı dönemi Türk müziği ve Osmanlı saraylarında yaşanan olayları yakından takip ettiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Dönemi Türk Müziği, Mozart, Müzik, Doğu – Batı İzleri

Abstract

Throughout the centuries, the Ottoman Empire and European states exchanged ideas on politics, policy and many other subjects as well as on art. In the development process of the Ottoman art, it is known that while the West are affected especially by the rhythm of Ottoman music, affinity for Western show itself in Ottoman art, as well. Mozart, known as the classics of Vienna, has composed many important works since his childhood, is a composer who is greatly influenced by Ottoman period Turkish music. Today Turkish Anthem is known to the world can be seen as an example of Mozart's interest in Ottoman music. The aim of this research is to determine the traces of the Ottoman which V. A. Mozart used in his music, and to reveal how much and what areas he was affected. For this purpose, Mozart's works were examined in terms of content and musical aspects in order to see the effects of East in the works of Mozart. This research is a descriptive study and the status detected. Document analysis method which is one of the qualitative research techniques was used in the research and the sources related to the topic were scanned. As a result of the literature review and analysis of works, Ottoman music effects were determined in Mozart's five works. Mozart, which uses similar rhythms as the janissary band rhythms in the Abduction from Seraglio opera reached the peak in Turkish trace in his Piona Sonata No.11 which is known as Alaturca. In Zaide opera, although he used similar rhythms as janissary band, it can be said that he took the Ottoman harem as a subject and Mozart followed the Ottoman period Turkish music and the events in the Ottoman palaces closely.

Key Words: Ottoman Turkish Music, Mozart, Music, East - West Traces

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Aydınöğlü, T. (2018). Osmanlı Dönemi Türk Müziğinin Wolfgang Amadeus Mozart'ın Eserlerine Etkisi. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:5, Autumn, p. 57-66.

Giriş

Viyana klasikleri olarak bilinen ve çocuk yaştan beri çok önemli eserler besteleyen Mozart, Osmanlı dönemi Türk müziğinden oldukça etkilenmiş bir bestecidir. Bugün neredeyse tüm dünyanın bildiği ‘Türk Marşı’ Mozart’ın Osmanlı dönemi Türk müziğine ilgisinin bir örneği olarak değerlendirilebilir

Uzun bir dönem Osmanlı İmparatorluğu, Avrupalılar için 'masal dünyası' fikrini uyandıran bir saltanat olmuştur. Göz kamaştıran saraylar, birbirinden güzel kızların bulunduğu harem, Sultan ve Vezir-i Azamlar, ruhlar ve cinler, muazzam güzellikte doğa, destanlar, masallar ve kendine has müziği ile Avrupalı yazarları, şairleri ve müzisyenleri kendine hayran bırakmıştır. Yeniçeri müziği, mehter takımı ve marşları her bir Avrupalı müzisyenin ilgisini çekmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da 'şark epidemisi' yayılmıştır. Türk kumaşı, milli kıyafetler, zengin takılar, müzik aletleri, kahve ve lâleler Almanya, Viyana gibi merkez Avrupa şehirlerini etkilemekle kalmamış, modanın kalbi Paris'i de kendine hayran bırakmıştır. Batı'da XVII. ve XVIII. yüzyıllarda orkestrada vurmali enstrümanlar, Yeniçeri müziğinin etkisiyle çoğalmıştır (Özden, 2015). Müzikte ritim ön plana çıkmış, Yeniçeri müziğine olan büyük rağbet dillere destan olmuştur. Hatta 1826 yılında II. Mahmut yeniçeri takımını ve onunla beraber mehter takımını tamamen iptal edip mehter müziğini Osmanlı'da yasakladıktan sonra bile Avrupa'da ona benzer takımların XIX yüzyılın sonuna kadar kurulduğu ve insanların onları izlemekten büyük keyif aldığı söylenmektedir. Avrupa'da XVII. yüzyıldan itibaren 200'ü geçkin Türkleri konu olan operalar yazılmıştır ve çoğunun konusunu Osmanlı padişahları, onların yaşam tarzları ve harem olayları oluşturmaktadır. En çok operalara konu olan padişahlar arasında Kanuni Sultan Süleyman (20 kez), Timur'la olan savaşından dolayı I. Beyazıt (15 kez), Fatih Sultan Mehmet (10 kez), Sultan İbrahim, II. Ahmet ve II. Osman bulunmaktadır. Padişahların yanı sıra operalara konu olan Vezir-i azamlar da bulunmaktadır. Vezir-i azam Kara Mustafa'yı konu alan “Kara Mustapha” operasının en büyük özelliği, 2. Viyana Kuşatmasını anlatması ve kuşatma daha bitmeden sahnelenmesidir. Johann Wolfgang Franck'ın yazdığı bu eser zamanında büyük ilgi ve rağbetle karşılanırsa da sonradan partitürler kayıplara karışmış, eserin bazı ariyaları kalmıştır (Feridunoğlu, 2004: 22-24).

Batı, Osmanlı müziğinden bu kadar etkilenirken, Osmanlı da Avrupa'dan aynı şekilde etkilenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma yolunda attığı ilk adım olan Lale Devri, Batı müziğinin Osmanlı'da yayılmasına etkili olduğu söylenebilir. Osmanlı sarayı klasik müzikle Avrupa'ya elçi gönderilen kişilerin yurda dönüşte yazmış oldukları sefaretnameler ile taşındığı bilinmektedir. Bu sefaretnamelerde özellikle opera kelimesinin geçmesi ise Doğu ve Batı müziğinin opera türünde ortak çalışmalara yol açtığı olarak yorumlanabilir. Donizetti Paşa'nın Osmanlı sarayına çağırılıp orkestra kurması ve Batı müziği besteleri yapması da bu iki müzik kültürünü birbirine yaklaştıran olaylar arasındadır. (Bahar ve Yücetoker, 2012:14).

Yoğun Batı – Doğu kültürünün etkileşim döneminde “Viyana Klasikleri” olarak bilinen dönemin en önemli bestecilerinden Mozart, Osmanlı dönemi Türk müziği ile yakından ilgilenmiş, eserlerinde Osmanlı müziği ritim ve diğer müzik öğelerini kullandığı görülmektedir. Yapılan eser analizleri sonucunda Mozart'ın ‘Türk konulu’ eserleri kronolojik olarak aşağıda sunulmuştur:

1. “Le gelosie del seraglio” KV Anh. 109/135a (1772)
2. Violin Concerto No:5 in A DUR, KV219 (1775)
3. Zaide, Singspiel KV344 (1779-1780)
4. “Die Entführung aus dem Serail” KV384 (1782)
5. Piano Sonata No:11 in A DUR, KV331 (1783)

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Wolfgang Amadeus Mozart'ın bestelemiş olduğu eserler arasından Osmanlı dönemi Türk müziği dinamiklerini kullandığı eserleri belirlemek, belirlenen eserleri müzikal ve içerik açısından eser analizi yoluyla incelemek ve Osmanlı müziğinden nasıl ve ne kadar etkilendiğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma betimsel bir araştırma olup, konu hakkında durum tespiti yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak konu ile ilgili alan yazın taranmış, tarama sonucunda Mozart'ın Osmanlı dönemi Türk müziği ile birebir etkileşim kurduğu eserler tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda örneklem olarak 5 eser seçilmiş ve bu eserler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Analiz yapılan eserler, nota örneklendirmeleri ile yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde W.A. Mozart'ın beş eseri tarih açısından incelenmiş ve eserlerindeki Türk kültürü etkileri yorumlanmıştır.

1) Le gelosie del seraglio

Mozart'ın Osmanlı Dönemi Türk Müziği'nden etkilenip yazmış olduğu "Le gelosie del seraglio" (Saray Kıskaçlıkları Balesi) adlı 1772 yılında yazılan ve 20 kere sahnelenen 'Lucio Silla' operasının bölümleri arasında seslendirilen bu eser, kronolojik olarak listenin en başında yer almaktadır. Eser, operanın birinci ve ikinci bölümleri arasında sahnelenmektedir ve fakat operanın konusuyla hiçbir bağlantısı olmadığı görülmektedir (Scabolci, 1956).

Alan yazın taramaları sonucunda söz konusu bale hakkında çok az bilgiye ulaşılmaktadır. Librettosunun bile kime ait olduğu belli değildir. Bazı araştırmalara göre bu bale müziğinin Mozart'a ait olmadığı söylenmesine karşın birtakım müzikologlar da bu bale müziğinin Mozart'a ait olduğunu belirtmektedirler. Ancak tarihi araştırmaları ve geliştirilen müzikal formlar incelendiğinde Mozart döneminde, hatta daha öncesinde opera pasticcio¹ formunun çok meşhur olduğu görülmektedir. Bu balenin form olarak incelenmesi sonucu o dönemde meşhur olan opera pasticcio formuna benzer türde yazılmıştır. Tabii Mozart'ın Zalsburg'daki ev müzesinde söz konusu balenin el yazmalarının durması da bu eserin Mozart'a ait olduğunun göstergesidir denilebilir. Bu el yazmalar giriş (Simfonia) ve 32 bale numarasından oluşmaktadır. Fakat bu el yazmalarda balenin yazılma tarihi 1773 olarak gösterilmektedir. Bu tarih operanın sahnelenmesinden bir yıl sonrayı işaret etmektedir.

Balenin konusu incelendiğinde, o dönem için çok moda olan Osmanlı sarayının haremde dönen entrikalardır. Bu bale için müzikal yönden Osmanlı dönemi Türk müziğinin etkilerine azda olsa rastlanmaktadır. Sadie, Mozart'ın erken yılları adlı kitabında bu eserin 8 numaralı balesinde Mozart'ın Osmanlı dönemi Türk müziğinden etkilendiğinden bahsetmektedir. Bu eser dikkatle dinlendiğinde gerçekten sekiz numaralı dansta yeniçeri müziğinde kullanılan ritimlerin ihtisamlı göstergelerini duymak mümkündür. Ancak bu balenin tamamında Osmanlı dönemi Türk müziğinin etkilerinden çok daha fazlası konu gereği Osmanlı entrikalarının kullanımı olmuştur (Sadie, 2006: 7). Konunun çok fazla entrikalar beslemesi, Osmanlı saraylarında bulunan haremleden verilen örnekler ise Doğu – Batı etkileşiminde örnek olarak gösterilmesine uygundur denilebilir. Balenin konusunun o dönem için çok sıradan olması ise müziğinin tamamının Mozart'a ait olmama iddialarını ortaya çıkarmasına rağmen bu bale, bestecinin müzik hayatında önemli yer tuttuğu ilgili kaynaklardan görülmektedir. Bunun yanında bu bale müziği, Mozart'ın 1773 yılında yazdığı Messa'da (KV140) giriş bölümünün müziği olarak kullanıldığı da bilinmektedir.

Mozart'ın bu eserinin orijinal notaları sadece Salzburg 'da olan Mozart evinde bulunmaktadır. Bu nedenle bu eser nota üzerinden değil dinlenerek yorumlanmıştır. Notalarının olmamasından dolayı da bu makalede nota örneği verilememiştir.

2) Violin Concerto No:5 in A DUR

Mozart'ın 5 numaralı Keman Konçertosu tıpkı "Türk marşı" gibi A-Dur tonalitesinde yazılmıştır. Bu iki eserde de Türk Osmanlı müziği motif ve ritimlerinin çok olması ve tonalitelerinin aynı olması, A-Dur tonalitesinde Osmanlı dönemi Türk müziğini yansıması olarak yorumlanabilir. Bu eserin birinci ve ikinci bölümlerinde çok sık rastlanmasa da 3. bölümde Türk motifleri bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu bölümde kullanılan bu motifler, literatürde eserin 'Turkish' adı altında tanınmasına sebep olmuştur.

---

¹ Fran-pastiche- başka bestecilerin operalarından parçalar, aynı zamanda kendi eserlerinden farklı parçalardan kullanarak ortaya yeni opera çıkarmak.

Mozart
Concerto No. 5
in A for Violin
K. 219
“Turkish”

(Allegro aperto.)
TUTTI

Şekil 1. Keman Konçertosu No:5 1.bölüm

Yukarıda 5 numaralı keman konçertosunun birinci bölümünden ilk altı ölçü görülmektedir. Bu bölüm Rondo formunda yazılmıştır. İlk tema ise Menuet şeklindedir. İlk altı ölçü dikkatle incelendiğinde yaylı sazlar sakin ve aynı ritimde devam ederken Oboi ve Corni noktalı sekizlik ve onaltılık nota ile başlamış ve kuvvetli bir biçimde esere katılmıştır. Bu ritim hepimizin bildiği gibi mehter müziğinde özellikle zillerin eser aralarında kuvvetlice vurdukları ritim ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Fakat ikinci epizotta her şey değişip, ritm 2/4 olup, tonalite ise a minör tonunda seyir göstermektedir. Önceden belirtildiği gibi eserin tamamında Osmanlı dönemi Türk müziği etkileri görülmesi de yaylılarda col legno² yorumlanması gereken bir kısım olarak görülmektedir. İki obue ve iki corno sert akorlarla yaylılara eşlik etmesi ve ritim kullanımı bütün eser boyunca Osmanlı müziğinin ritimlerini işaret eder niteliktedir denilebilir. (<http://www.concertsociety.com/statii-o-muzyke/132-mozart-piatyi-skripichnyi-koncert.htm> Erişim Tarihi: 23.07.2018) Yaylıların bu düzeni ve nefesli çalgıların mehter tarzı ritimlerle forte kullanımı durumunu Şekil 2 ‘de gösterilmiştir.

² İtalyan-Col legno ve ya col legno battuto- yaylı aletlerde telle değil, yayın çubuğuyla dize vurma talimatıdır

The image displays a page of a musical score for the Violin Concerto No. 5, 3rd movement, by Wolfgang Amadeus Mozart. The score is in G major and 3/4 time. It features a 'Tutti' section starting with a forte (f) dynamic. The instruments include Oboe I and II, Horn I and II, Violino principale, Violino I and II, Viola I and II, and Violoncello e Basso. The score shows various dynamics such as fp, f, and coll' arco al roverscio.

Şekil 2. keman Konçertosu No:5 3. Bölüm

Mozart, bestelemiş olduğu iki operasında Osmanlı döneminde Türk müziği motiflerini kullandığı ve özellikle bu eserlerinde mehter müziğinin ritimlerinden etkilendiği söylenebilir. Bilinmelidir ki bu iki opera Rus ve Avusturya ordularının Türklere karşı savaştığı dönemde yazılmıştır. Bu nedenle Mozart, bu savaşlarda var olan Mehter takımının ihtişamını eserlerine yansıttığı düşünülmektedir.

3) Zahide

Mozart'ın Türk tarzından en çok etkilendiği eserlerinin başında iki opera gelmektedir. Normalde Mozart'ın operalarında tarihsel konular yer almamaktadır ancak bu iki operada iki sultanın sarayı ve harem gibi konulardan bahsedilmektedir. 'Zahide' operasının konusu Sultan Süleyman'ın sarayında, 'Saraydan Kız Kaçırma' operasının konusu ise Sultan Selim'in sarayında geçmektedir. Zahide operası Mozart'ın maalesef tamamlayamadığı ve yaşadığı dönemde sahnelenmediği bir opera olarak tarihe geçmiştir.

Mozart gibi bir dâhinin Zahide operasını neden tamamlayamadığı bazı müzikologlar tarafından araştırma konusu olmuştur. Ancak alan yazın taramasındaki sonuçlara göre bunun nedeni belirtilmemiştir. Böylelikle bazı müzikologlar Mozart'ın bu opera müziğini beğenmediğini ve yazmaya devam etmek istemediğinden bahsederken bazı müzikologlar da belki yeni aldığı opera siparişinden ("Idomeneo"³) gelecek paraya ihtiyacı olduğunu ve çok severek yazdığını bildiğimiz "Saraydan Kız Kaçırma" operasının yanında, konusu çok benzer "Zaide" yi bitirmeye gerek görmediğini savunmaktadırlar (Duruskin, 1983).

Besteci Zaide Operası üzerinde 1779 yılında çalışmaya başladığı düşünülmektedir. Opera Singspiel türündedir.⁴ Librettosu ise aile dostu Johann Andreas Schachtner'e⁵ aittir (Büke, 2012).

³ 1781 yılında besteci tarafından yazılarak galasında kendisinin yönettiği opera

⁴ Alm – Singpiel – Singen –şarkı söylemek ve spiel –oyunmak kelimelerinden yaranmıştır. Alman ve Avusturya milli opera türüdür. Komik operadır. XVIII yüzyılda yaranmıştır.

⁵ XVIII yüzyılda yaşamış şair, trompetçi ve libretist. Mozart'ın çok yakın arkadaşı olmuştur.

Zahide operasının tarihsel bir önemi vardır. Mozart'ın özellikle bu operada kullanmış olduğu dil, yaşamış olduğu tarihte doğru karşılanmadığı bilinir. Opera aryalarının ve eserde geçen konuşmaların Almanca olması, İtalyanca, Latince veya İngilizce opera dinlemeye alışmış seyircinin kulağını tırmalamıştır. Zaide'nin Almanca olması, sadece Mozart'ın Almanca konuşmasıyla ilgili olmadığı kanaatine varılmıştır. Çünkü Zaide bir sipariş eserdir ve Avusturya İmparatoru 2. Joseph'in o zaman hâkim bir dil olan İtalyanca yerine Almanca bir opera talebinin karşılığı olarak ortaya çıkması olarak yorumlanabilir. Öte yandan yorumlanacak olursa bu opera, Mozart'ın gizli düşüncelerinin de bir nevi yansıması olarak da söylenebilir. Çünkü bu eser, uluslaşma fikrinin, ulusal dil meselesinin az çok belirlemeye başladığı bir dönemin ürünüdür. Bu nedenle Mozart, o dönemde İtalyan operalarına karşı 'milli opera' yazma fikrine kapılmıştır da denilebilir. Ama ne yazık ki Mozart bu eseri tamamlayamamıştır. (Eynshteyn, 1977: 13).

1777 yılında Salzburg'da Voltaire'nin 'Zaire' eseri sahnelenmiştir. Bu eser Kutsal padişah ve onun Hristiyan cariyesi arasındaki aşkı anlatmaktadır. Mozart, 'Zaide' operasını bestelerken bu eserden etkilendiği düşünülmektedir. Mozart, bu dönemlerde Türk temasının peşindedir ve Schachtner'e siparişinde de bu isteğini dile getirmiştir. Bu kadar hevesle yazmaya başladığı operanın 18 Nisan 1781 tarihli mektubunda son kez adı anılmaktadır. Babasına 'Zaide'yi' belirsiz bir süreye kadar bıraktığının işaretini mektuplarında belirttiği bilinmektedir. Besteci hayattayken Zaide sahnelenmemiştir. Mozart 'tan geriye bu operayla ilgili 75 dakikalık bölüm kalmıştır. Üvertür kısmı yok, final yok ve librettonun önemli kısmı eksiktir. Bu eksik kısımlar yıllar içinde farklı şekillerde yorumlanarak tamamlanmış ve seyircilerin beğenisine sunulmuştur. Bestecinin ölümünden sonra partitürlerin notaları da kaybolmuş, daha sonra eşi Konstanz tarafından bulunmuş ve bir araya getirilmiştir. İlk defa 1866 yılında Frankfurt'ta tamamlanmış şekliyle oynanan opera pek başarılı olamamıştır. Daha sonra Johann Anton Andre⁶ 'Zaide'yi ele almıştır. Zaide, Karl Gollmick tarafından uyarlanmış ve bestecinin ölümünden tam yetmiş beş sene sonra ilk defa sahnelenmiştir.

Eserin konusu, İstanbul'da Osmanlı padişahı Süleyman'ın sarayında geçmektedir. 'Zaide' bir aşk hikayesidir. Konu olarak Mozart'ın diğer operasına (Saraydan Kız Kaçırma) çok yakındır. Olaylar İstanbul'da XVI yüzyılda geçmiştir ve operasının ismine verdiği başkahraman Zaide, Sultanın cariyesidir. Hristiyan kız Fransız köle Gomatz'a âşık olmuştur. Allazim onlara saraydan kaçmaya yardım ederken kaçaklar yakalanmıştır. İdam hükmü okunmadan Allazim, padişaha bir zamanlar onun hayatını kurtardığını hatırlatmış, böylelikle padişah Allazim'i affetmiştir. Aşıkların durumu ise... bu yerde opera yarım kalmıştır.

Bu eserin Türklerden etkilendiği kısım müziğinden çok konusu olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra bu eseri düzenleyen bestecilerin kayıtları dinlendiğinde yine vurmali çalgılar mehter müziğinde olduğu gibi ihtişamlı şekildedir. Ancak konusu tamamen İstanbul'da var olan Osmanlı sarayının haremî ve bu sarayda yaşanan aşklardır.

⁶ XVIII yüzyıl Alman bestecisi (17715-1842).

Z A I D E
Deutsche Operette in zwei Acten
von
W. A. MOZART.
Köch. Verz. N° 344 (Köch.-Einst. N° 336b).

Mozart's Werke. Serie 5. N° 41.

ERSTER ACT.
AUFTRITT I.

Componirt vermutlich im Laufe des
Jahres 1779 Salzburg.

N° 1. Lied.
Allegro.

Violino I.
Violino II.
Viola.
EIN VORSINGER
und
DREI ANDERE.
Violoncello e
Basso.

VORSINGER.
Brüder lasst uns

4) Die Entführung aus dem Serail

Mozart, bu eseri yazmaya başlamadan 5 sene önce İtalyan operasına karşı çıkabilecek milli bir opera yazma fikrini düşündüğü bilinmektedir ve bu milli fikirle birlikte 'Zahide' operasını yazmaya başlamış ancak belirtildiği üzere yarım bırakılmıştır. Fakat 'Saraydan Kız Kaçırma' operası hem fikri hem dili ile Mozart'ın hayalinin hayata geçmiş hali olarak tarihte yerini almıştır. Zingshpil türünün en başarılı operası sayılan 'Saraydan Kız Kaçırma' sonra birçok operaları da etkilemiştir. Bunların sırasında L.van.Beethoven'in Fidio⁷, Veber'in 'Oberon'⁸ operalarını örnek olarak gösterilebilir. (Музыкальная, 2013)

Mozart'ın bu eserde Türk hayranlığı bariz bir şekilde görülmektedir. Bretz, eserinde Selim paşayı çok zayıf bir karakter olarak göstermiştir. O, eser boyu sadece Belmonte'nin kaybolmuş oğlu olduğunu öğrenip, köleleri serbest bırakmıştır. Mozart operasında ise Selim İslami değerleri bilen, kurallara uyan bir paşa olarak Hristiyanlara büyük dersler vermektedir. Paşa, kan düşmanı olduğu insanın oğlunu serbest bırakmıştır. (Özden, 2015).

'Die Entführung aus dem Serail' sadece Viyana tiyatrosu için önemli bir opera değildir. Bu opera kendinde bir az da bestecinin hayatından parçalar sakladığı bilinmektedir. Şöyle ki, besteci bu operayı yazdığı dönemde Konstanza Veber'e âşık olmuş ve evlenmek için bir taraftan babasının baskılarıyla savaşmakta, diğer taraftan ise kız tarafının memnuniyetsizliklerine karşı gelmeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, besteci Konstanza'yı baba evinden kaçırmıştır. Bu tarihi olayın operanın yazım tarihiyle üst-üste düşmesi, eserin bestecinin özel hayatından ne kadar etkilendiğini bir daha göz önüne sermesi olarak yorumlanabilir. Aşk dolu duaların ortaya çıkmasına sebep, aslında bestecinin kendi aşk hikayesidir.

Operanın prömiyeri 1782 yılında 12 temmuzda 'Belmont ve Konstanza' adıyla sahnelenmiştir. Sonra besteci Gluck'un ısrarıyla kısa sürede tekrarlanmıştır. (Avusturya) Daha sonra Prag'da sahnelendiği bilinmektedir.

Bu operada zaman 18. yüzyıldır. Konusu Belmonte isimli bir İspanyol soylusunun uşağı Pedrilio ile sevgilisi Konstanze'yi ve onun İngiliz hizmetçisi Blonde'u, tutsak oldukları Selim Paşa'nın Akdeniz

⁷ 1791 yılında yazılmış 2 perdelik opera

⁸ Oberon ve ya Peri kralının andı – 1826 yılında yazılmış 3 perdelik opera

kıyılarındaki sarayından kurtarma girişimidir. Operanın mekanı, Osmanlı ülkesinin Akdeniz kıyısıdır ve saray bir yazlık köşk olarak tanımlanmıştır. Belmont'un sevgilisi Konstanze ve Pedrillo'nun sevgilisi Blonde Paşanın sarayında tutuklulardır. Belmont ve Pedrillo onları saraydan kaçırmak için plan yapmaktadır. Bu sırada Selim Paşa, Konstanze'nin kalbini kazanmak için çabalamaktadır. Belmont'un planı gayet başarılı işlemektedir. O, saraya girmiş ve paşaya misafir gibi tanıtılmıştır. Gece yarısı kaçış planlanır, fakat sese uyanan Osmin kaçakları yakalar. Paşa hepsini en ağır cezayı vermeyi planlamıştır. Fakat bu anda bir gerçek ortaya çıkar; Belmont'un babası Paşa'nın ezeli düşmanıdır ve zamanında Paşaya büyük kötülükler etmiştir. Buna cevap olarak Paşa, tüm Avrupa'ya örnek olacak bir şekilde sevgilileri affeder ve onları serbest bırakır. (Feridunoğlu, 2004: 36).

Opera yazıldığı türün kurallara uygun bir şekilde çok fazla konuşmalar içermektedir. Büyük üvertür – operanın tek büyük hacimli senfonik bölümüdür. İlk kez bu operada vurmali çalgı aletleri, piccolo ve litavrlardan istifade edilmiştir. Besteci bu şekilde yeniçeri müziğinin havasını yansıtmaya çalışmıştır.

Componirt zwischen 26. Juli 1781
und 29. Mai 1782 in Wien.

Ouverture.

Presto.

The musical score is written for a full orchestra. The instruments listed on the left are: Flauto piccolo, Oboi, Clarinetti in C, Fagotti, Corni in C, Trombe in C, Timpani in C.G., Triangolo, Piatti, Tamburo grande, Violino I, Violino II, Viola, Violoncello, and Basso. The score is in the key of B-flat major and the tempo is marked 'Presto.' The music begins with a strong rhythmic pattern in the strings and woodwinds, characteristic of the 'Turkish' style of the opera.

Yeniçeri müziği örneklerini, operanın korosunda ve Osman'ın 'Peygamber'in sakalına yemin ederim' sözleriyle başlayan ariyasında da görülmektedir. Bu opera besteciye büyük başarı getirmiştir. Opera türünün gelişiminde de büyük yeri olan bu operanın prömiyerinde Konstanza'yı Kavalieri oynamıştır. Dikkat çekici olay şu ki, bu opera 1782 yılında yazılmıştır ve Sultan Selim tahta 1789 yılında çıkmıştır. Bu da Mozart'ın Osmanlı siyasetini yakından incelediği anlamına gelmektedir denilebilir.

Tabii ki anlattığımız tüm eserler her ne kadar Osmanlı konuları içerse bile bunların içinde en meşhuru, en çok araştırılanı W. A. Mozart "La Majör Piyano Sonatı K. 311"dir. Mozart bu eseri 1783 yılında yazmıştır. Birinci bölüm Tema ve varyasyonlardan oluşan 'Andante Gracioso', ikinci bölüm – Menue ve üçüncü bölüm 'Rondo Alla Turca' ('Türk roudosu', 'Türk stilinde rondo')

Sonat ilk kez 1784 yılında Viyana'da 'Artaria&Co' tarafından yayınlanmıştır. Yayınlandığı günden itibaren ilk iki bölümü sıradan bir sonat bölümleri olarak kabul edilmiş, çok fazla ilgi duyulmamıştır. Rondo ise çok büyük popülerite kazanmış ve besteciye bile sorulmadan ismi 'Rondo Alla Turca' veya 'Türk marşı' olarak anılmaya başlanmıştır. Bunun en büyük sebebi ise, eserin yazıldığı dönemde yani 1783 yılında Avusturya ve Osmanlı savaşları neredeyse 250 yıldan daha fazla süre devam etmesidir. 1521 yılında başlayan bu savaşlar döneminde Türkler Mehter takımıyla defalarca Viyana'ya girmiş ve müziklerinin ritimleri her bir Avusturyalının kulağına tanıdık olmuştur denilebilir. (İyiat, 2017: 11). Mozart sonatının üçüncü bölümü de bu ritimleri ve bu ruhu kendinden birleştirdiği düşünülmektedir. Hatta bazı söylentilere göre O zamanlar Viyana'da moda olan "Türk hayranlığı" nı sembolize eden piyano pedalı (Bu pedalın adı Türk Pedalı'dır ve bu pedala basıldığında davul, zil sesi gibi sesler çıkarmaktadır) vardı. Bu sonatın da bu özel piyanoda yorumlanması istisna değildir. (Mouaprt, 2006).

Örnek

Alla turca

Allegretto

KAYNAKÇA

Bahar, M. ve Yücetoker, İ. (2012). *İzler*, Konya: Eğitim Kitapları Yayınevi.

Büke, Aydın (2012). *Mozart, Bir Yaşam Öyküsü*, İstanbul: Can Yayınları.

Duruskin, M. C. (1983). *Друскин история зарубежной музыки* 6-е изд. — М.: Музыка.

Eynshteyn A. (1977). *Mocart –Lichnost, tvorchestvo*. Moskova.

Feridunoğlu, Lale (2004). *Müziğe Giden Yol*, İstanbul: İnkilap Kitabevi.

<http://www.concertsociety.com/statii-o-muzyke/132-mozart-piatvi-skrpichnyi-koncert.html> Erişim

Tarihi: 23.07.2018.

İyiat, Bora (2017). *Kuruluştan İtibaren Kronolojik Sırayla Osmanlı Tarihi*, İstanbul: Kripto Yayınevi.

Özden, Erhan (2015). *Osmanlı Maarifi'nde Musiki*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Szabolci, Bend (1956). *Exotism in Mozart*, Music and Letters. Vol. 37. Issue 4.

- Моцарт В. А, (2006). Сонаты для фортепиано. В 2 т. Том II / Подготовка текста и коммент. В. Плата и В. Рема. М.: РМИ, 192 с. (Беренрайтер-Уртекст)
- Музыкальная, А. (2013). Даже если ни вес журнал можно и только статью Гамбургский театр эпохи Барокко Опера Кара Мустафа / Автор Андрушкевич стр 117-123.
-